

Панченко Ольга Іванівна, ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ;

Науковий керівник: Бичкова С. С., завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

07 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію» (далі - Закон) [1], який ввів нове для українців поняття поліцейського замість звичного «працівник міліції». Хто ж він такий - цей поліцейський? Відповідно до ст. 17 Закону поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. Більше цей нормативно-правовий акт не надає жодної дефініції для з'ясування правового статусу «нового міліціонера». Ким же він є: державним службовцем, службовою особою чи посадовою особою? Спробуємо дати відповідь на це питання.

Згідно з ч. 1 ст. 59 Закону служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Отже, виходячи зі змісту цієї статті, поліцейський є державним службовцем, однак перебуває на державній службі особливого характеру. Закон України «Про державну службу» [2] не надає нам визначення державної служби особливого характеру, однак закріплює поняття «державний службовець», яким є громадянин України, що займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби. Не зважаючи на те, що поліцейський також є громадянином України, який проходить

службу на певній посаді в центральному органі виконавчої влади, одержує за це кошти з державного бюджету та виконує певні службові обов'язки з реалізації покладених на поліцію повноважень, надати йому статус державного службовця ми не можемо. Адже у Законі України «Про державну службу», а саме - у п. 17 ч. 3 ст. 3 - прямо зазначено, що його дія не поширюється на осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів та працівників інших органів, яким присвоюються спеціальні звання, якщо інше не передбачено законом.

Визначення «службові особи» закріплено у ст. 18 Кримінального кодексу України [3], згідно з якою службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням. Закон України «Про запобігання корупції» (ст. 3) [4] відносить поліцейських до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Отже, поліцейський є службовою особою. Примітка 2 до ст. 368 Кримінального кодексу України навіть визначає слідчих, які є поліцейськими органів досудового розслідування, як службових осіб, які займають відповідальне становище.

Відповідно до положень Закону поліцейський проходить службу в поліції та виконує відповідні службові обов'язки. Що ж є визначенням терміну «служба»? Як розшифрує короткий тлумачний словник української мови, слово «служити» означає виконувати які-небудь обов'язки відносно кого-небудь, працювати, трудитися в ім'я кого- або чого-небудь, на користь кого- або чого-небудь [5, с. 462]. За визначенням С. І. Ожегова, служба - це робота, заняття службовця, а також місце його роботи, будь-яка сфера діяльності. При цьому службовець - особа, яка працює за наймом у різних установах, у сфері обслуговування [6, с. 673]. Поліцейський, згідно зі ст. 63 Закону, проходить службу в поліції за контрактом, а Національний класифікатор України «Класифікатор професій»

ДК 003:2010 зі зміною № 5, яка набрала чинності 15 серпня 2016 року [7], зараховує поліцейських до працівників у сфері торгівлі та послуг. Ці характеристики діяльності поліцейського повністю відповідають дефініції «службовець», яку ми навели вище. До речі, визначення поліцейського як службовця містив і проект Закону «Про поліцію та поліцейську діяльність» від 27 січня 2015 року [8], який був відкликаний.

Для того, щоб зрозуміти, чи є поліцейський посадовою особою, необхідно, звичайно, звернутися до формулювання цього поняття. Посадовою особою визнається службовець, який з метою постійного чи тимчасового управління організаційною структурою і представництва її інтересів у відносинах з фізичними та юридичними особами наділений організаційно-владними повноваженнями і правомочний вчиняти службові юридичні дії, у тому числі застосовувати заходи дисциплінарного впливу щодо осіб, які перебувають у службово-правових відносинах [9, с. 184]. Ця особа наділена організаційно-розпорядчими повноваженнями, що надає їй можливість визначати завдання і вибирати відповідні методи діяльності, приймати управлінські рішення, організовувати інших осіб на здійснення компетенції відповідного органу [9, с. 183]. Отже, поліцейський може бути посадовою особою, однак лише коли він виконує організаційно-розпорядчі функції: приймає на службу та звільняє зі служби, ухвалює рішення про заохочення чи притягнення до дисциплінарної відповідальності, відстороняє від виконання службових обов'язків тощо. Такою компетенцією наділені, наприклад, керівник поліції, його заступники, поліцейський, який є керівником органу (підрозділу) поліції.

Отже, проаналізувавши низку нормативно-правових актів, нам вдалося з'ясувати, що поліцейський є службовцем, а також службовою особою.

Слід також зауважити, що Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» замість терміну «поліцейський» вживає «працівник правоохоронного органу» [10], а Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, затверджений наказом МВС України від 25.12.2015 № 1631, оперує поняттям «працівник поліції» [11]. Але задля уніфікації законодавчої термінології доцільно не застосовувати різні

терміни для позначення одних і тих самих категорій. Тому ми пропонуємо внести зміни до Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», замінивши словосполучення «працівник правоохоронного органу» на «працівник поліції». Адже поняття «працівник поліції» охоплює і поліцейських, й інших осіб, які працюють в органах Національної поліції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-УШ // База даних «Законодавство України» / ВР України. иЯБ: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення : 17.10.2016).

2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-УШ // База даних «Законодавство України» / ВР України. иКБ : <http://zakon2.rada.gov.Ua/laws/show/889-19/paran77#n77> (дата звернення : 17.10.2016).

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-Ш // База даних «Законодавство України» / ВР України. иЯБ : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 17.10.2016).

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-УП // База даних «Законодавство України» / ВР України. иЯБ : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення : 17.10.2016).

5. Короткий тлумачний словник української мови. Близько 6750 слів / за ред. Д. Г. Гринчишина. - 2-е вид., доп. і перероб. - Київ : Рад. Школа, 1988. - 600 с.

6. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Изд. 10-е, стереотип. Под ред. д-ра филолог. наук проф. Н. Ю. Шведовой. - Москва, 1973. - 846 с.

7. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 : Наказ Державного комітета України з питань технічного регулювання та споживчої політики України від 28.07.2010 № 327 // Кадровик-01/Офіційні документи/Класифікатор професій.

иИБ : <http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8768/478267/> (дата звернення : 17.10.2016).

8. Проект Закону «Про поліцію та поліцейську діяльність» від 27.01.2015 р. № 1692-1 // База даних «Законодавство України» / ВР України. иЯБ : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53719 (дата звернення: 17.10.2016).

9. Янюк Н. Посадові і службові особи у національному законодавстві: проблеми розмежування понять / Н. Янюк // Право України. - 2009. - № 11. - С. 180-184.

10. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ // База даних «Законодавство України» / ВР України. иЯК : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення : 17.10.2016) .

11. Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.12.2015 № 1631 // База даних «Законодавство України» / МВС України. иЯК : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0050-16> (дата звернення: 17.10.2016) .